

BIOLOGISCHE KWEKERIJ 'DEPENDENS', BENNEKOM (NEDERLAND)

Collectiehouder *Buddleja*

Tekst en foto's : Julia Voskuil

Vlinderstruik (Buddleja) is een bekende tuinheester, maar minder bekend is de omvang van het plantengeslacht.

*Het komt vooral voor in oostelijk Azië en telt circa 100 soorten. In cultuur gaat het merendeels om cultivars, in mindere mate om soorten. Het sortiment bestaat vooral uit kruisingen van met name *Buddleja davidii*. Deze variabele soort hoort thuis in Centraal en West China. Het sortiment telt talrijke bloemkleuren, van blauw, roze, wijnrood, dieppaars tot wit. Ook zijn er geelbloeiende *Buddleja*'s. Vele geuren en zijn waardevol als drachtplant, in trek bij vlinders, hommels, bijen en zweefvliegen. Maak kennis met bekende en onbekende *Buddleja*'s, het zijn prachtige borderplanten!*

Voor zo'n kennismaking is een bezoek aan kwekerij Dependens een aanrader in de zomermaanden. Deze kleinschalige biologische kwekerij ligt in het landelijk gebied bij Wageningen en herbergt de NPC collectie *Buddleja**). Eigenaar en kweker Jan Huiberts koos ervoor de collectie op te planten in een meer dan 300 meter lange border langs de buitenrand van de kwekerij. Hierin groeien en bloeien meer dan 110 verschillende *Buddleja*'s, in combinaties met mooie en sterke vaste planten. "De collectie groeit nog steeds en met een oppervlakte van 2,5 hectare is er ruimte genoeg voor verdere uitbreiding. Echte soorten vind ik het meest interessant, *Buddleja nivea* var. *yunnanensis* bijvoorbeeld. Maar ik kan ook genieten van een cultivar zoals *Buddleja davidii* 'Border Beauty'. Die heeft een mooie losse vorm en elegante roze bloeiwijzen die in de winter prachtig verkleuren tot paarsrode, bijna violette zaadpluimen. Bij de laatste sortimentskeuring in Boskoop is 'Border Beauty' met twee sterren gewaardeerd. Dat is extra leuk omdat het een introductie is van Schiphorst, de voormalige goed bekend staande boomkwekerij, nu Dependens. Voor gebruik als tuinplant moet je niet alleen letten op kleur, geur en bloembezoek, maar ook op de totale plantvorm (*habitus*). De meeste *Buddleja*'s worden niet veel hoger dan 250 cm, maar de groeiwijze loopt sterk uiteen, van hoog opgaand tot laag en breed. De meeste zijn geschikt voor gemengde borders, over het algemeen zijn het gemakkelijke planten. Wel willen ze graag een zonnige plek en niet te natte voeten, maar dat geldt voor veel bloemheesters."

◀ Kleurrijke borderrand, *Buddleja*'s met de vaste planten kogeldistel (*Echinops bannaticus* 'Taplow Blue') en *Crocosmia* 'Carmine Briljant'



Buddleja lindleyana 'Miss Virie', een selectie van de soort met een meer sprekende kleur; 100 cm hoog, goed winterhard

*NPC – *Buddleja*

Sinds 1995 zijn bij gespecialiseerde kwekers bijna 100 Nederlandse Plantencollecties (NPC) ondergebracht. Ze zijn ondermeer waardevol voor vergelijkend onderzoek. Op de website www.plantencollecties.nl staan alle collecties in Nederland vermeld, met informatie over de betreffende collectiehouder, het bestuur en het reglement. Het NPC predicaat kan worden toegekend aan houtige gewassen, overblijvende vaste planten en bolgewassen. Jan Huiberts is collectiehouder van *Buddleja* en *Iris sibirica*.



Voor de verkoop is een ruime keus aan soorten en cultivars op voorraad; de planten staan in grote potten en zijn voorzien van veel informatie



Van de soorthybride *Buddleja x weyeriana* zijn mooie selecties in omloop zoals 'Golden Glow', een oud, maar mooi ras; de lichtgele bloemen hebben een lila zweem



Buddleja Lilac Turtle ('BUD116') is een nieuw compact type voor de tuin en voor potten, laag (50 cm) en rijk bloeiend

▼ *Buddleja* 'Blue Chip', een nieuwigheid (60-80 cm), doorbloeiend en geurend

Skal gecertificeerd

Voor de verkoop is op de kwekerij niet alleen een ruime keus aan *Buddleja*'s voorhanden, er is ook een mooi aanbod aan andere sierheesters en sterke vaste planten, alles van eigen biologische teelt. Sinds 2007 is de kwekerij Skal gecertificeerd. Wat bracht Jan Huiberts tot zijn keuze om collectiehouder van *Buddleja* te worden? En waarom telen zonder chemische gewasbescherming en kunstmest?

"Het één kwam voort uit het ander, maar om met dat laatste te beginnen: het bleek gewoon niet nodig. Toen ik in 2004 besloot om houtige gewassen en vaste planten te gaan telen uit zaad en stek -het echte handwerk dus- stelde ik na een jaar vast dat de planten er zonder 'spuiten' gezond bij stonden. Er was geen aanleiding geweest om naar een chemisch middel te grijpen en ik besloot op die voet verder te gaan. Telen zonder middelen en kunstmest leek mij een mooie uitdaging. Als kweker moet je het gebruik van bestrijdingsmiddelen en kunstmest registreren. Daar wordt op gecontroleerd. Na drie jaren nulmetingen te hebben vastgelegd, kwam het Skal certificaat binnen bereik. De toekenning daarvan was een mooi moment.

Ik wilde nog een extra uitdaging aangaan. Het voeren van een Nederlandse Planten Collectie sprak mij wel aan en het geslacht *Buddleja* bleek nog vrij. Vlinderstruiken zijn over het algemeen gezond, ze hebben weinig ziekten en aantastingen. Vanwege 'de bloemen en de bijtjes' zijn ze extra aantrekkelijk. Vlinders en andere nectar zoekende insecten hebben het moeilijk in onze verstedelijkte samenleving. Aandacht geven aan deze mooie planten is zinvol en al met al was de keus snel gemaakt. Ik had er direct een goed gevoel bij. Later is daar nog de NPC collectie *Iris sibirica* bijgekomen."

Om tuinliefhebbers meer bekend te maken met de rijkdom van het plantengeslacht *Buddleja* worden tijdens de hoofdbloei in de zomermaanden speciale open dagen gehouden. Onlangs is een contract gesloten met een landelijke tuincentrumketen (Intratuin), die biologisch geteelde planten wil introduceren. De afgelopen wintermaanden hebben we gebruikt om het verkoopgedeelte opnieuw in te richten. Met strakke containerbedden aan weerszijden van een royaal gazon met border, heeft de kwekerij de uitstraling van een ruim bemeten tuin, met planten in de hoofdrol.

Sortiment

In *Buddleja*'s werd en wordt veel veredeld en het assortiment telt ook tal van toevalsvondsten uit zaad van al dan niet vrij bestoven planten. Bestond het omvangrijke assortiment aanvankelijk vooral uit *Buddleja davidii* cultivars, meer recent wordt doelbewust gekruist, met complexe hybriden als gevolg. Een goede kleur rood zou een aanwinst zijn, maar die kleur komt alleen voor bij tropische soorten en dan speelt onvoldoende winterhardheid een rol. Een ander veredelingsaspect is steriliteit. Fertiele heesters kunnen zich uitzaaien, wat in Engeland sinds 1930 het geval is. Evenals in delen van de VS wordt dat voor een exoot als ongewenst beschouwd. Zaad kiemt vooral op stenige, droge en kalkrijke bodems. Dat betekent voor de Lage Landen dat zaailingen voornamelijk voorkomen in het stedelijk gebied en langs spoorlijnen. Om floravervalsing tegen te gaan richt assortimentsontwikkeling zich ondermeer op steriele kruisingen. De weinig bekende geelbloeiende soorthybride *Buddleja x weyeriana*, een kruising van *Buddleja globosa* en *Buddleja davidii*, is een voorbeeld van een steriele plant, zoals wel vaker het geval is bij soorthybriden. Selecties kunnen dan weer wel steriel zijn en zaad zetten. Mooie gele cultivars zijn 'Sungold', 'Honeycomb' (een sport uit 'Sungold'), 'Golden Glow' en 'Moonlight'. 'Flower Power' is wat bloemkleur betreft een buitenbeentje. Alle zijn tamelijk winterhard en scoren goed als drachtplant ('lokkracht').

Buddleja x weyeriana 'Sungold', sport uit 'Golden Glow', forse heester (250 cm), goed winterhard, bloeit van juli tot in december (kan zaad zetten)



Sortimentsontwikkeling

De tegenwoordige ontwikkeling van het assortiment is dus gericht op steriele vormen die zich niet kunnen uitzaaien, maar ook op *Buddleja*'s die compact blijven en rijk bloeien, zodat ze geschikt zijn voor kleine tuinen, potten en bakken. Er zijn diverse nieuwe lijnen (series), waar binnen verschillende bloemkleuren kunnen voorkomen. Op veel nieuwigheden is kwekersrecht van toepassing (onder licentie geteeld).

Jan Huiberts: "Belangrijke lijnen zijn bijvoorbeeld de series Chip (USA), Buzz (UK), Argus (België) en Flutterby (USA), die zelfs in 'hanging baskets' worden gebruikt. Als de bloeiwijzen overdreven vol en dik zijn vind ik ze niet zo mooi, bloempluimen met een elegante vorm hebben mijn voorkeur, vooral als daarbij de afzonderlijke bloempjes goed tot hun recht komen." Van veel moderne kruisingen is de herkomst erg complex, wat een correcte naamgeving er niet eenvoudiger op maakt. Voor de toekomst zou een indeling in groepen het meest praktisch en duidelijk zijn, bijvoorbeeld 'steriele cultivars', 'compacte cultivars' en dergelijke. Veel nieuwigheden vallen onder kwekersrecht en hebben een handelsnaam voor de markt en een wetenschappelijke naam, bijvoorbeeld *Buddleja* Sugar Plum ('Lonplum' PBR), Lilac Turtle ('BUD 116') en Purple Lion ('BUD 16').

Buddleja x weyeriana 'Moonlight', al in 1919 benaamd (iets minder gewaardeerd dan 'Sungold')



▼ *Buddleja* Sugar Plum ('Lonplum' PBR), mooie lage vorm (125 cm)





Buddleja davidii 'Sunkissed', kreeg *** in de Euro-trial, direct na de topper 'Pink Delight'; even hoog als breed (150-200 cm), lange bloeitijd, vrij sterke geur



Buddleja davidii 'Blue Horizon', mooie kleur, dichte pluimen, krachtige groei (200 cm)



Buddleja davidii 'Ellen's Blue' *, gezond en meest blauwe, ruim 200 cm hoog, bijna even breed



Buddleja davidii 'Black Night' *, donkerste cultivar, goed winterhard, wat stijve vorm



Buddleja davidii 'White Bouquet', brede forse heester (max. 250 cm hoog), zeer winterhard



Buddleja davidii 'Minpap', selectie uit Chinese zaailingen; zeer grote volle pluimen, compacte struik, 150 cm hoog (er is ook een witte (Minpap2) en een paarsblauwe (Minpap3)



Buddleja davidii 'Summer Beauty' **, vrij laag (140 cm) en breed (180 cm), matig winterhard, mooie plantvorm

Keuringen *Buddleja davidii*

Om meer overzicht te krijgen van het omvangrijke sortiment en een beter inzicht in de onderscheidende eigenschappen van de vele *Buddleja davidii* hybriden, is in 2004-2008 een opplanting in Boskoop beoordeeld, gevolgd door een uitvoeriger Euro-trial in de periode 2008-2011. De keuringsresultaten op de locatie Boskoop zijn gepubliceerd in Dendroflora nr 48-2011 **).

De planten werden beschreven en beoordeeld op kenmerkende eigenschappen, zoals: lengte bloeiwijze en bloemkleur, vruchtkleur (indien relevant), winterhardheid en lokkracht.

De als uitstekend gewaardeerde *Buddleja*'s kregen drie sterren (4), gevolgd door de waarderingen zeer goed (twee sterren, 9) en goed (één ster, 9). De hoogte varieert van laag (bij jaarlijkse snoei tot op 50 cm) tot hoger (ongesnoeide planten). De winterhardheid is goed tot matig.

** Dendroflora
Uitgave van de Koninklijke Vereniging voor Boskoope Culturen (KVBC) en de Nederlandse Dendrologische Vereniging (NDV) www.dendroflora.nl

Rondgang langs de borders

De opplanting van de NPC collectie *Buddleja* geeft een goed beeld van elke soort of cultivar en biedt tevens ideeën voor bordercombinaties. Deze aantrekkelijke bloemheester laat zich door de veelal bescheiden afmetingen en rijke en langdurige bloei goed in borders toepassen.

Voor verkoop is op de kwekerij een ruim sortiment op voorraad. Voor specifieke soorten, (nieuwe) cultivars of grote aantallen graag vooraf contact! De bij de planten vermelde hoogte is een indicatie voor in het voorjaar gesnoeide heesters na tien jaar. Ongesnoeide heesters kunnen hoger worden.

TOPPER 'PINK DELIGHT'****

Bij zowel de keuringen in Boskoop als bij de Euro-trial (zeven Europese landen, waarbij zich in 2012 Finland voegde), haalde *Buddleja* 'Pink Delight' de hoogste score. Deze complexe hybride is in 1986 verspreid door het toenmalig Proefstation voor de Boomteelt in Boskoop, tevens de winner. De bloemtrossen worden omschreven als uitzonderlijk groot en zuiver roze, een aanzienlijke kleurverbetering van de paarsroze 'Fascinating', één van de ouders. De vorm is breed spreidend met overhangende takken, matig tot hoog (175-200 cm). De onderzijde van het blad is grijs wit tot lichtgroen; jonge bladeren en twijgen zijn witviltig behaard. Voor krachtige groei en uitbundige bloei luidt het advies: jaarlijks de takken tot de basis terug snoeien.



Buddleja davidii 'Nike' werd in de keuringen als waardevol beoordeeld; dichte struik, goed winterhard, 175 cm breed en hoog

In de tuin

De meeste *Buddleja*'s bloeien op eenjarig hout en kunnen omstreeks eind maart – begin april worden teruggesnoeid tot op kniehoogte. Aan het eind van de nieuwe scheuten vormen zich in de loop van de zomer de bloemen. De snoei een jaar overslaan kan ook. De heesters zullen dan wat hoger blijven en rijk bloeien met wat kleinere bloeiwijzen. In een natuurlijke tuin kan dit aantrekkelijk zijn. De winterhardheid is zelden een probleem, het is meer de grilligheid van het weer die de heesters parten kan spelen. Vlinderstruik is bladverliezend, maar de okselscheuten lopen al vroeg uit. Dat geeft kans op bevriezing als zacht weer in februari wordt gevolgd door vorst. Lopen scheuten vorstschade op, dan is de kans groot dat zich uit de grond nieuwe scheuten ontwikkelen.

Hoewel de hoofdbloei van vlinderstruik in de zomer valt, laten de eerste bloemen zich bij sommige soorten al in mei zien en is zelfs bij vorstvrij weer in december nog een enkele bloem te zien. De bloei verloopt geleidelijk, waardoor deze wekenlang kan aanhouden. De bloeiwijze kan enigszins van vorm en kleur veranderen tijdens de bloeiperiode. Uitgebloeide bloeiwijzen kunnen sierwaarde hebben, zoals bij *Buddleja davidii* 'Border Beauty', waar ze roodbruin tot purper kleuren. Zaaudente vogels profiteren van de zaden. Worden de zaadpluimen als ontsierend ervaren, dan kunnen ze worden afgeknipt. Bij fertiele vormen voorkomt dat tevens uitzaaiing. Van ziekten en aantastingen heeft *Buddleja* weinig last. Verwelkingsziekte (*Phytophthora* of *Pythium*, een zwakte parasiet) komt incidenteel voor op natte grond, maar door voorjaars snoei blijft de schade doorgaans beperkt. □

BOTANISCH

Buddleja of vlinderstruik is een plantengeslacht met circa 100 soorten, voornamelijk thuis horend in China en behorend tot de familie van de *Scrophulariaceae* of helmkruidachtigen. Is nauw verwant aan bekende vaste planten zoals *Phygelius* en *Verbascum*. *Buddleja davidii* is de meest algemene soort, variabel en stamouder van talrijke kruisingen, spontane vondsten of veredelingen. De tamelijk lage heester is gemiddeld 150 à 250 cm hoog, half groenblijvend en bestand tegen circa -15°C. Bij cultuurvariëteiten varieert de vorstgevoeligheid. Bloeit op eenjarig hout, met langwerpige bloeiwijzen (bloempluim, gemiddeld 20 à 30 cm lang). De talrijke kleine bloemen bevatten nectar, wat veel vlinderstruiken tot goede drachtplanten maakt. De mate van bloembezoek hangt samen met het weer, de bloemkleur en de bereikbaarheid van de nectar. Vlinders kunnen met hun roltong goed bij de nectar komen, lila is favoriet boven blauw, roze, wit, wijnrood, geel of donkerpaars. Voor hommels, bijen en zweefvliegen is hun voorkeur niet onderzocht. Vlinders hebben voor hun voortbestaan waardplanten nodig zoals brandnetel. De rupsen die uit de eitjes komen vinden daarop hun tafeltje gedekt!

KWEKERIJ DEPENDENS

Langesteeg 11, NL-6721 NB Bennekom
 +31 (0)318 430 726
 info@dependens.nl - www.dependens.nl - www.buddleja.nl
 Open : maandag tot zaterdag 8-17 u
 Buddleja dagen 2016 : 8 en 9 juli, 12 en 13, 19 en 20 augustus, 2 en 3 september
 Infos : www.buddlejagarden.co.uk